

*Kulturne institucii i zakonite za decentralizacija niz Tetovskiot primer***KULTURATA VO TETOVO, PO DONESUVAWETO NA ZAKONOT ZA LOKALNA SAMOUPRAVA
Sudbinata na "kulturnite" dru{tvata ja "krojat" gradona~alnicite**

Spored Zakonot, Dru{tvata se na tovar na lokalnata samouprava, koja je raspolaga so sopstven buxet i op{tinata }e bide dol`na da gi finansira. Instituciite, pak zavisat od Nacionalnata programa za kultura

{est meseci po donesuvaweto na Zakonot za lokalna samouprava i decentralizacija, vo tetovskata op{tina se u{te ne se znae koja institucija ili kulturna manifestacija " }e pre`ivee", a za {to }e prodol`i da se gri`i dr`avata. Sudbinata na tetovskiot Muzej i na Domot na kulturata zavisat od Nacionalnata programa za kultura, koja {to "~eka" da bide izglasana skoro dve godini. Dotoga{ za niv }e se gri`i Ministerstvoto za kultura.

Izvesna e samo sostojbata na dru{tvata, {to pred nekolku godini bea preregistrirani vo Zdru`enija na gralani, za{to dr`avata re{i da gi finansira samo tie {to se od nacionalen interes. Vo momentot, tie Zdru`enija delumno dobivaat pari od dr`avata, po prethodno ponudeni proekti. Komisiite od Ministerstvoto za kultura gi razleduvaat i ako gi priifat, gi finansiraat.

No, po donesuvaweto na Zakonot za lokalna samouprava, Dru{tvata se na tovar na lokalnata samouprava, koja raspolaga so sopstven buxet i op{tinata }e bide dol`na da gi finansira.

- Toa se del od nadle`nostite na lokalno nivo. Op{tinite gi prezemaat osnova~kite prava na ovie dru{tva i se dol`ni da gi finansiraat i da se gri`at za niv. Toa go garantira Zakonot za lokalna samouprava - velat vo Ministerstvoto za kultura.

So negovoto donesuvawe, dr`avata }e vodi smetka, odnosno }e ja finansira samo rabotata na kulturno-umetni~koto dru{tvo "Tanec". Za ostanatite - 31 kulturno-umetni~ko dru{tvo, 11 horovi, pet orkestri i sedum ansambli, spored zakonskite obvrski, treba da se gri`i lokalnata samouprava. No, vo dru{tvata se somnevaat deka, nezavisno od nacionalniot sostav na rakovodstvoto na op{tinata, poedincite na vlast }e si ja nametnuvaat svojata volja. proektite }e bidat finansirani od razli~ni ar{ini, a rabotata na Dru{tvata }e zamre. Poradikalnite, pak, smetaat deka vo tetovskata op{tina ve }e nekolku godini tivko se implementira Zakonot za lokalna samouprava i se zakanuva opasnost od apsoluten bojkot na odredeni proekti.

Tetovskiot hor "Menada" minatata godina ostvari mnogu nastapi. Tamu ~lenuvaat 50 devojki i u{te 85 deca vo detskiot hor "Lale". Osven proektite {to im gi odobruva Ministerstvoto za kultura, tie postojano se snaolaat i so sponzori. Ivica Zori}, osnova~ na horot, veli deka problemot ne e samo vo Zakonot za lokalna samouprava i vo donesuvaweto na Nacionalnata programa za kultura, tuku i osloboduvaweto od danok, oti "ni taa rabota ne e re`ena". Toj smeta deka sega{niot na~in na delumno finansirawe od dr`avata (preku proekti vo Ministerstvoto) e najdobar.

- Nezavisno od nacionalniot sostav na rakovodstvoto na op{tinata, poedincite {to se na vlast }e mo`e da si ja nametnuvaat svojata volja. Taka, proektite }e bidat finansirani po razli~ni ar{ini i nikoga{ nema da postoi objektivnost. Site znaeme kakva e sostojbata vo Tetovo. Toa e javna tajna. No, i vo etni~ki ~istite sredini }e se javat problemi. Nekoj }e ima pogolemi afiniteti kon muzika, teatar, ili kon likovna umetnost, pa odredenata oblast }e bide privilegirana. Zatoa treba da se postavi unificiran kriterium. Smetam deka sega{niot na~in, so proekti, e najdobar. No, mora i sami da se trudime i da iznaolame razni povolni situacii. Umre vremeto koga dr`avata ne finansira }e kompletno. Mora da po~neme da rabotime kako na Zapad - veli Zori}.

Vo instituciite, pak, sostojbata e poinakva i se zavisi od donesuvaweto na Nacionalnata programa za kultura, spored koja tetovskiot Muzej treba da stane Nacionalen. Ovaa programa predviduva Domot na Kulturata "Igo Anteski-Smok" da dobie profesionalen teatar - "Menada", kade }e rabotat dve grupi - makedonska i albanska.

No, nekoj makedonci od Tetovo stravuvaat deka so Zakonot za lokalna samouprava, vo gradot " }e zgasne se {to e makedonsko". Tie toa go objasnuvaat so faktot {to vo poslednite nekolku godini, op{tinata ne finansirala nitu eden projekt od kulturata, {to e od nacionalen interes.

- Lokalnata samouprava dade 1.500 evra za likovnata kolonija {to se odr`a vo Te}eto. No, op{tinata ve }e nekolku godini ne finansirala nitu eden projekt na avtor od makedonska nacionalnost. Tie se pristrasni i dosega{noto iskustvo poka`uva deka imaat etni~ki predrasudi. "Na{ite" najmnogu dobivaat pari od fabrikata "Teteks" i od nekoj drugi firmi - veli eden tetov~anec, {to saka }e da ostane anonimen. Toj dodava deka albanskoto naselenie se trudi da ja prisvoi istorijata na toa podra~je. "Ovoj kraj e malku istra`en. Toa {to go napravivme dosega, tie go interpretiraat, no vo svoja polza. Poleka se gubi nacionalniot identitet vo Polog", veli toj.

Ovie tetov~ani velat deka Zakonot za lokalna samouprava, {to e del od ohridskiot ramkoven dogovor, e sosema sproveden vo gradot.

Gradona~alnikot, predsedava~ot na Sovetot na op{tinata, glavniot gradki arhitekt se od albanska nacionalnost, no ima i sovetnici od makedonskiot blok partii, od SDSM i od VMRO-DPMNE.

Gordana Nestorovska, kustos vo Muzejot na tetovski kraj veli deka Muzejot ne treba da se "ostavi" samo na lokalnata samouprava i se nadeva deka so donesuvaweto na Nacionalnata programa za kultura, dr`avata }e prodol`i da se gri`i za ovaa institucija.

- Dodeka ne se izglasa Nacionalnata programa, se si "odi" po staro. Baz razlika koj }e pobedi na parlamentarnite izbori vo sptemvri, smetam deka taa treba da se donese, a vo nea mora da "vleze" i tetovskiot Muzej. Ovoj kraj e prepoln so arheolo{ki lokaliteti. {to se od neprocenлива va`nost za na{eto kulturno nasledstvo - veli Nestorovska.

Vesna Ivanovska